

EÖTVÖS JÓZSEF

VALLOMÁSOK ÉS GONDOLATOK

ÖSSZEGYŰJTÖTTE ÉS SZERKESZTETTE
BÉNYEI MIKLÓS

ÉVEK

[1831-1871](#)

1833-1834

□

200

Asszonyok

férfiakban mindent szeretnek,

csak a férfit nem.

201

Nagy emberek élte

olyan, mint nemzése:

gyönyör, de másnak csak.

202

Elfonnyadott fákon is virul még levél.

203

A fájdalom is

gyönyörrel töltheti el szívünket,

ha mennyünkre int.

204

Sokszor tapasztaljuk, hogy

oly ember,

ki mielőtt magát kisebb dologban elhatározná,

minden okokat megfontol,

éppen oly pillanatokban,

melyektől egész jövője függ,

csak ösztönét követi;

mintha érezné, hogy

éppen az,

mi boldogságunkra nézve legfontosabb,

nem tőlünk függ.

205

Miként

a bimbó zöld borítéka

eltakartatik a felnyíló virág bíborától,

s csak ha ez elhervadott már,

tűnik fel ismét zöld leveleivel,

mint a gyümölcs végdísze,

úgy gyermekörömeink

eltakartatnak ifjú boldogságaink által,

de ha ezek elenyésztek ismét,

akkor egyetlen örömei az aggnak.

206

Az különös

természetje az embernek, hogy

múlt fájdalom inkább komorítja el szívét,

mint az, mely most éri,

s hogy a jövő gyönyör reményei

őt inkább boldogítják.

Munkára küzdi őt a jelen,

s azért hatja meg gyengébben szívét.

207

Az fő

gyengesége a népnek, hogy

mindenki által könnyen kormányoztatik,

de csak önmaga nevében.

Ebből tűnik ki,

mennél nagyobb hatalommal bírnak

a kamarák királyoknál.

208

Monarchiákban

mennél kevesebb

törvénybeli jog engedtetik a fejdelemnek,

annál több

tettbeli támad közönségesen.

209

A monarchia

természetében fekszik, hogy

a nép királyát

vagy magasabb lénynek lássa,

vagy azt mint ellenségét gyűlölje.

Szerelemnek igen magasan áll felette.

210

Csirkéhez hasonló szívem:

miként az darabonkint rántatik csak meg,

úgy ez csak részenkint telik el szerelemmel.

211

Felette közel állnak

e föld virágai a porhoz,

melyből eredtek.

212

Egyes ember

megelőzheti századját,

s oly törvényeket alkothat,

melyek

nem

a nép művelődésének rezultátumi. –

De törvényhozó test,

a nemzet polgáriból állván,

csak oly törvényeket alkothat,

melyeket az idő s a nép szelleme kíván.

213

Minden lénynek

mennél nagyobb belső munkássága

s lázadalma,

annál kisebb külső tehetősége.

Így, kinek kólikája vagyon,

egész belseje felzúdult,

s nyugodtan fekszik paplana alatt,

még mozdulni sem mervén.

Hogy így van az ország gyűlésével is,

azt ügyes politikusok könnyen át fogják látni.

Bizony jó hasonlítás - így szól a royalista -,

a mostani korszellem s kólika,

nincs e földön semmi, mi oly hasonló volna;[?] mind a kettő,

s a dolog végtére mégis úgy marad, mint volt. –

Gyönyörű gondolat - így szól ellenben az újító.

Úgy van, kólikában sínlődik országgyűlésünk;

de vajon nem természetes-e?

nem fekszik-e 1. R. 9. Czik.

már 600 esztendeig gyomrunkban?

nem kellett-e nyugodtan

annyi rezolúciót s dekrétumot lenyelnünk?

nem levelezünk-e

a Helytartótanáccsal s a Kancelláriával?

Kólikád van, szegény hazám,

de tisztulni fogsz, s ismét felgyógyulsz. –

Így explikálja ki a kommentátor

mindenből csak maga véleményét,

és az extrema necessitas,

mely a sőtörvénynek klauzulája,

nem az egyetlen dolog,

melyet két ellenkező módon érthetni.

Mindenik

önmagának alkotja a világot,

melyben él;

boldog az,

ki kis horizonttal megelégszik,

ő környülményeinek ura.

De az, ki, úgy, mint én,

egy világot zár szívébe,

ki egy hazának akarna élni,

az szánandó.

Ideálját szabadon alkothatá,

de mert az nagyobb önmagánál,

nem bír vele s boldogtalan.

215

Teljes virágok

nem gyümölcsöznek;

így van a szívvel is.

216

Csak harcba menj,

a tompa kardból is,

ha sokszor vágsz vele,

fűrész lesz, és öldökölni fog.

217

A villám,

mely egyet lesújt,

világít másnak.

218

Egész szerencsétlenségem az, hogy

csak a jövőkor fogja megősmerni érdemeimet.

Ha majd meghalok,

akkor borostyánnal fognak koszorúzni,

mint a becsinált bornyúfejet,

és velőmet a legszebb rózsaaajkak szörpölendik;

de én már nem leszek többé,

magas lelkem fennlebegve a magas égen,

megveti e föld hírét,

s ha majd akkor

szomorú költeményeimet fogom olvasni,

úgy látszik majd,

mintha mindez csak tréfa volna.

219

Minden ember egy darab papiros,

melyre az istenség egy gondolatot írt,

de sympatheticus téntával;

ha szerencséjére liquor secundét talál e földön,

kitűnik az írás,

ha nem,

örökre rejtve marad.

220

Anyjához,

a földhöz hasonló az ember:

háromszázhatvanötször forog maga körül,

s csak egyszer a nap körül.

221

Gondolatjaink

mindég csak helyzetünktől függnék;

így az,

ki egy magas tetőre fáradva felment, hogy

a kilátáson gyönyörködhessen,

káromkodik a fellegek ellen,

míg a szegény földmívelő a közelgő esőnek örül.

222

Ha tudnám azt, hogy

holnap halok,

magam ásnám meg síromat,

s magam feküdnék bele, hogy

e végszolgálatot is

csak magamnak köszönhessem.

223

Szívem éhes tigrishez hasonló,

mindég húsdarabokat vetek neki, hogy

ne eméssze önmagát.

De mert már annyi avas, rossz húst evett,

gyomra romlani kezd,

s félek, elveszti még egész appetitusát.

224

Miként Szűz Mária képéhez

viaszlábat akaszt az ájtatos beteg,

csak hogy önlába gyógyuljon,

úgy aggatom én viaszbábjaimat szívemhez,

hogy tragikus személyeim szebbek legyenek.

225

Szívem cél,

melyre önmagam lövöldözök szünetlenül;

de a golyók mind átesnek,

csak kár, hogy szétzúzva.

226

Az érzemény tőke,

melyet örökségül adott

az embereknek Isten, hogy

belőle éljen és boldoguljon[!].

Ki a törvényes kamatokkal beelégszik,

az boldog,

mert mindég lesz vagyona,

de ki, mint én, uzsorát kér,

az balgatag,

mert a kamatokkal együtt tőkéjét is elveszti.

Az sorsa

minden hatalomnak, hogy

csak addig áll, míg másnak hódol.

228

A költés szikláján

még minden örömhajó elveszett;

az enyim is már rég széttört,

darabjai előttem ingadoznak még

a tenger hullámjain,

s én magam s elhagyatva ülök a homokon,

szomorúan tekintve elveszett vagyonom után.

De hála az égnek,

osztrigákat találtam,

s most azok tartják életemet,

mert osztrigák a legostobább állatok.

Mindenki át fogja látni azt, hogy

itt allegorice a felsőbb társaságot,

melynek ostobaságaival naponként jóllakom,

értem.

229

Fellegek,

míg fenn a magas égen lengedeznek,

haszontalanok bár,

de a nap sugarjai fényt adnak nekik és színeket;

ilyen az ember,

míg a költés magas egén szállong,

ha a felleg végre földre száll,

hasznosabb ugyan, de sárrá válik.

230

Antro del cane barlanghoz

hasonló e föld;

csak ki fölemelt fejjel jár, jöhet ki épen –

ki csak egyszer meghajolt, ott vész.

231

Miként a pincék nyárban hidegebbek,

úgy bizonyos emberek szíve kihűl,

mihelyt körülményeik nyájasak lesznek.

232

Keserveinket és örömeinket

echoként zengik vissza álmaink.

233

Még nem hervadt el a viola,

ha harmat tölti keblét.

234

Ha nincs hullám,

maga alkot a hajó;

így az ember,

ha tisztán s nyugodtan fekszik előtte élete.

235

Szívünk oly ház,

melyben mindég fájdalom lakik;

ha egy kiköltözött, mindjárt cédulákat rakunk ki,

s ha még a lakás dűlőfélben nincs,

bizonyosan új bérlő jön az elment helyébe.

236

Szívünk társzekér:

mennél több tehert visz,

annál nehezebben emelhetni, ha egyszer feldőlt.

237

Ha két darab fát összeteszünk,

kereszt lesz belőle.

Ez szép allegória a házasságra.

238

Furcsa dolog, hogy

aki a napról

s az emberekről tudja, hogy

feltjaik vannak,

mindjárt azt képzei magának, hogy

őket ismeri.

239

Szívem oázishoz hasonló,

naponként új és új karaván pihen árnyékában,

s mindég szép,

mindég elég enyhített talál a forrásnál.

240

A szív artézius kúthoz hasonló:

csak az első kifúrás nehéz,

ha egyszer folyni kezd,

nem szűnik meg többé.

241

A szerelem cilicium,

melyet azért övölt ránk az istenség, hogy

általa mennyekbe jöjjünk.

242

Lóhoz hasonló az ifjú szív:

nyáron minden külső ok nélkül is vérzik.

243

Szemei egy méh,

mely fájdalmasan szívembe döfi fullánkjit,

csak hogy a fonnyadó virágból még mézet szíhasson.

244

Fejem könyvszekrény

(bibliotheca renversée-nek úgylis már sokan nevezték),

P. egyenként kiveszi a könyveket,

s helyettek nyugtatót ad neve aláírásával.

Ó, bár inkább visszakaphatnám könyveimet ismét!

245

Az orvosok, hogy

magok élhessenek, másokat ölnek.

Így van a recenzensekkel is,

kik rossz munkákat írnak, hogy

általok másokat jobbítsanak.

246

Sokáig kell húzni a harangot,

míg végre megszólamlík;

de ha egyszer kongani kezd,

nem szűnik meg oly hamar.

247

Minden arany,

már azáltal is, hogy

sokat forog az emberek kezei között,

mindig valamit vesz valódi értékéből;

így van érzelmeinkkel is.

248

Szívem cinezett rézedény,

ki csak egy keveset vakar is rajta,

megmérgezési.

249

Csúnya s díztelen kolompérból

életadó pálinka főzetik,

míg a poétikus virágok szénává válnak.

250

A házasság

sokszor csak

a szerelemnek bírói zár alá tétele.

Néhány hónapokig,

talán évekig gazdálkodunk, hogy

később annyival szabadabban költuessünk.

251

Asszonyéremény

közönségesen

a virágkitételen mutogatott virágokhoz hasonló;

nem ott termett, hol látjuk,

s mindenik csak azért mutatja, hogy

vele díjt nyerhessen.

252

A népet boldogítani

a tiranniának legfőbb mestersége.

253

Rontani –

az ember mindenhatósága.

254

A villám is

szelíd világot von magára,

ha arcain átsuhan.

255

Mindég magasbra emelkedik az ember;

a Kárpáthoz hasonló,

s ha végre elérte tetőjét,

felette égnél nincs egyéb, fejét hó fedí,

s körülötte hideg minden, virágtalan és kihalt.

256

A hunnak

egy hazája van,

s az a dicsőség.

257

A legkisebb hal,

ha felemelkedik,

s az eget keresve felugrik vizéből,

hullámot gerjeszt a tengeren is;

így az ember, bármily csekély legyen is,

ha magasra igyekszik, az egész világot ingathatja.

258

A napnak utóírása az éj;

s anyánk,

a természet - mint a többi asszonyok szoktak –

éppen ebbe írta legszebb gondolatait és érzeményeit.

259

Minden törvényt

- mint a 12 táblás törvényeket -

réztáblákra kellene írni,

s kitéve,

a lég változásinak kitenni, hogy

elrozsodva,

idővel olvashatatlanokká legyenek.

260

Gőzhajóhoz vagy hasonló,

sietve haladtál utod kezdetén,

de a sors sok parázst,

mely egykor melegített,

elvett alattad, s kihűlve megálltál.

Hadd legyek én az új tűz, mely felhevít;

haladj merészen elő, utunk Kelet felé vezet,

s ott kedvesidet feltalálod ismét.

Komoly az élet,

s mielőtt még férfiakká váltunk,

már sok vesztett örömért kesereghetünk;

a nap még alig emelkedik,

s máris sok felleg halaványult el,

mely egykor oly piros vala;

emlékkölként állunk a viruló életben,

melyre a sors sok kedves nevet vésett;

hadd koszorúzzalak,

nem eltörülni,

csak eltakarni akarom szomorú írásodat, hogy

az idő viszontagságaitól ment,

még késő korban ifjú örömeidre intsen.

261

Elmúlik minden,

mi állandó;

csak az idő, az állhatatlan,

nem múlik el.

262

Szerencsés emberek,

ha valami baj éri, olyanok, mint a parvenűk:

nem titkolhatják gazdagságokat;

másképp van a valódi keservekkel:

azokról nem szól senki.

263

Az emberek nagyobb része

könnyebben tűri barátjának hibáit,

mint azon jó tulajdonait,

melyeket maga nélkülöz.

264

Csak egy orvossága van a szerelemnek:

a házasság;

de ez is,

mint a többi veneriai bajok ellen használt ír,

medicinális betegséget okoz,

mely az előbbinél talán rosszabb még.

265

Látunk némelykor embereket,

kik ellenségeiket titkon segítik;

ennek pedig oka az,

mert nem kíván bámultatni az ember

senki által inkább, mint maga által.